

Passejada per la
Colònia Güell
des d'uns ulls de **dona**

Passejada per la Colònia Güell des d'uns ulls de **dona**

Edita: Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló
Generalitat de Catalunya
Associació de Dones pels 4 Cantons
Associació La Colònia Modernista

Textos: Montserrat Vilajuliu i Martínez
Fotografies: Arxiu Montserrat Vilajuliu i Martínez
Maquetació: Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló

octubre 2007

Passejada per la Colònia Güell des d'uns ulls de **dona**

El treball de les dones tant dins com fora de la fàbrica no ha estat recollit en el textos històrics, ni en aquells casos, com el tèxtil, en què era la mà d'obra majoritària. Però en els pobles tèxtils tothom ha vist les dones anar amunt i avall, atrafegades de casa a la fàbrica, com unes llançadores. Aquesta passejada vol il·lustrar aquest anar i venir de diferents generacions de dones.

En el tèxtil, el treball central, filatura i tissatge, és portat per les dones des de principis del segle XX. Les dones, en general, són les més explotades, perquè cobren salaris més baixos i treballen majoritàriament a preu fet, és a dir, amb un ritme frenètic.

Els Güell van tancar el Vapor Vell de Sants, 1890, i van traslladar la fàbrica a Santa Coloma de Cervelló per evitar les contínues lluites obreres de Barcelona i posar en contacte el proletariat industrial amb un entorn pagès, tot donant-los millors condicions de vida pel que fa a l'habitatge, serveis i sanes diversions. Però també volien acabar amb la subcontractació que es donava en tot el pla de Barcelona i introduir, sense resistència, més dones en el procés productiu. Durant molts anys hi va haver pau social. No es coneixen grans vagues. Només al 1947, en plena postguerra franquista, les dones van protagonitzar una vaga, perquè els volien treure els 15 duros, una paga complementària que rebien cada 15 dies.

1 la fàbrica

El procés productiu central a la fàbrica el feien les dones, per això preferien famílies amb majoria de noies. Les seccions ocupades per les dones eren la filatura i la tissatge, els repassadors, el tallador. Més tard també el despatx.

A la filatura i als telers les dones no paraven ni un moment perquè anaven a preu fet, més metres, més sou. En les altres seccions podien seure i treballaven a un ritme més descansat. Inicialment es feien 12 i 14 hores diàries, 6 dies a la setmana i cobraven la meitat que un home, i només amb

> La Fàbrica

la prima, treballant desesperadament, podien tenir un salari millor.

Tots els càrrecs eren masculins: majordom, encarregats, contramestres. Hi havia persecució sexual com a totes les fàbriques. A la filatura hi havia un càrrec femení organitzador, l'encarregat li deia què s'havia de fer i ella ho transmetia a les dones.

Inicialment, 1891, hi havia treball infantil. Les condicions de treball eren dures. Fred a l'hivern, calor a l'estiu. Durant la col·lectivització (1936) posen calefacció als telers, millora que després es perd amb el franquisme. A la filatura s'havia de mantenir una humitat alta perquè el fil no es trenqués, amb la calor era asfixiant, hi patien molt les embarassades. Les teixidores portaven d'1 a 4 telers i, més tard, amb els cerdans, en van portar fins a 20.

Dintre del recinte de la fàbrica hi havia uns safaretjos coberts que tenien aigua calenta, procedent de la fàbrica. Un safaretget més petit, tancat amb clau, era per rentar la roba dels malats.

2 La Masia dels Güell

Arquitecte; Joan Rubió i Bellver

A la masia dels Güell hi havia masovers, la família Ventura, mantenien la casa i cultivaven les terres, especialment famós era l'hort de la masia, on es feien les millors verdures de l'entorn perquè estava molt ben femat.

Els pagesos treien la bassa, que es pagava segons la qualitat, i amb portadores la traslladaven a l'hort. Les persones del poble que tenien una relació propera amb la família, demanaven que els collissin això o allò directament de l'hort. El producte no podia ser més fresc.

3 Ca l'Ordal

Aquesta casa estava habitada per tres famílies pageses que treballaven les terres dels Güell com a arrendataris. Alguns membres de les famílies treballaven també a la fàbrica. La dona pagesa tenia cura de la casa, dels animals, de l'hort, de la família i, normalment, anava a plantar i a collir al camp. La funció de pagesos i pageses en

> Ca l'Ordal

aquesta colònia era transmetre al proletariat industrial el seu sentit de la propietat i de l'ordre.

4 Ca la tia Elvira Ramisa (Cal Miret)

Ha arribat a ser la tia de tot el poble. Tothom li diu tia Elvira. És pel seu caràcter acollidor i la seva disposició per ajudar sempre en el que calgui i a qui calgui. La família procedeix de Sant Boi. El seu pare amb el carro portava les peces de roba que sortien de la fàbrica cap a Barcelona i feia a la ciutat els encàrrecs que la gent li demanava.

Eren 6 germans i un va morir del *garrotillo* (diftèria). Tant ella com la seva mare van ser teixidores, contentes i orgulloses de ser-ne, però havia d'anar a rentar per les cases i a collir fruita per fer-se un jornal

> Ca la Tia Elvira

suficient.

La seva és una casa típica de la Colònia. Abans el terra era de tova, s'escombrava sovint i es fregava amb salfumant dos cops l'any. Jardinet davant i eixida darrere, on criaven gallines, conills i on hi havia la comuna i el pou; a la planta baixa hi havia la cuina, menjador i una habitació; a dalt dues habitacions grans i una de petita.

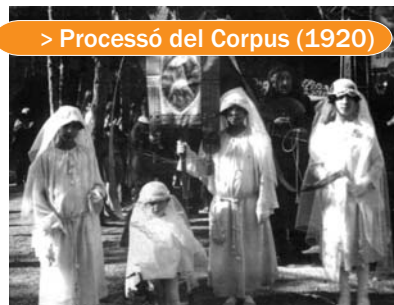

> La família

5 l'Església

Obra inacabada d'Antoni Gaudí. Declarada Patrimoni de la Humanitat. (UNESCO 2005)

Gaudí la construeix amb materials de reciclatge. Temps enrere tenia molta activitat. A més a més dels sagraments, misses, rosaris i el catecisme, s'hi feien nombroses prèdiques i missions, rogatives i novenaris. Les dones es posaven a la dreta de l'altar i els homes a l'esquerra.

> Processó del Corpus (1920)

Les Filles de Maria eren una típica associació religiosa de noies. El capellà, com a autoritat, intervenia molt en la vida del poble, que s'estructurava a toc de sirena els dies laborables i a toc de campanes els dies de festa.

Durant la guerra civil hi havia a l'església els soldats del cos

de tren i les jovenetes hi anaven a festejar i a intercanviar menjar.

> Equip bàsquet (1953)

Al costat de l'església hi havia hagut pistes de bàsquet i de tennis, que pertanyien a la parròquia. Va haver-hi dos equips femenins de bàsquet, el primer fundat el 1953, el segon el 1967.

6 els cosidors

(Claudi Güell)

Era fonamental per a una dona saber cosir per fer la roba de la família. Hi havia hagut diversos cosidors en diferents èpoques. En aquest carrer modernament hi havia el de l'Engràcia de cal Quela, i el de l'Asuncion, que copiava de les revistes de moda de París els models més avançats.

Les noies pagaven per aprendre

a cosir i, si no podien, treballaven per a la modista.

Encara avui, aquí, en aquest cosidor, es fa tot el vestuari de la Festa del Modernisme, les dones cusen gratuïtament per la festa.

El títol de modista conegut com a *corte i confección* implicava saber fer el patrons, tallar, emprovar i cosir.

> Vestits Festa del Modernisme

7 Cooperativa de Consum

Arquitectes: Francesc Berenguer i Mestres i Joan Rubió i Bellver, 1900

La gent en deia la "comprativa" perquè hi anaven a comprar. Els treballadors portaven l'organització, les compres a

l'engròs i les vendes. S'hi podien adquirir tota classe de queviures i el que fes falta per a la llar: terrissa, roba, carbó... Els homes hi treballaven i les dones hi anaven a final de setmana a comprar. Apuntaven el que demanaven en una llibreta i es pagava la setmana següent. Un cop a l'any es repartien els beneficis entre les famílies sòcies. Tant els aliments com les robes i llanes havien de sofrir tot un procés de transformació, que les dones feien a casa, per poder ser consumits i utilitzats.

8 les Monges

La primera comunitat eren Carmelites de Sant Josep, més conegudes com les monges de can Julià perquè s'estaven a la masia de Can Julià de la Muntanya. Tenien cura de les

persones malaltes, a fi que les dones no faltessin a la feina. En l'escola nocturna ensenyaven també de cosir i les noies s'hi feien l'aixovar. El diumenge hi anava una mestra seglar que ensenyava a llegir i escriure les nenes treballadores que no en sabien.

L'edifici que va hostatjar posteriorment les monges, va ser primer escola. Més tard va ser ocupat per les monges i durant molts anys hi tindrien la casa-bressol amb les criatures més petites. Abans d'entrar aquí els bebès estaven amb

una dona que els aguantava. La 1ª comunitat de monges fou expulsada cap al 1920. La nova comunitat, que vingué, eren Carmelites Terciàries Descalces, que donaven els mateixos serveis que les anteriors i a partir del 1922 van fer també classes a les nenes de 6 a 14 anys. Van marxar el 1983 quan ja feia 10 anys que havia tancat la fàbrica i l'escola volia passar a la xarxa pública.

En època del franquisme les monges els dilluns portaven un control estricte de les nenes que el diumenge havien d'haver anat a missa, doctrina, rosari, via crucis - si tocava - i al cine a Sant Lluís. Nens i nenes rebien unes assistències per aquest programa que eren bescaviades per joguines pels reis.

9 Ca la Dida

Es deia Dolores i feia de llevadora. A ella l'havia ensenyada el metge. La seva filla va fer estudis i va ser llevadora titular. La supervivència de les criatures fins als 5 anys era difícil. Qualsevol infecció respiratòria o de l'aparell digestiu podia

acabar amb una vida tan fràgil, fins que no es va conèixer la penicil·lina. No totes les mares tenien prou llet o de prou bona qualitat, llavors s'havia de llogar una dida, que feia la funció d'alletar la criatura i cobrava per aquesta feina. La Dolores va fer també de dida. A partir del 1900 les mares treballadores tenien 1 hora per alletar els infants. Dones de Sant Boi i Sant Vicenç portaven les criatures a la fàbrica a fi que les mares els poguessin donar el pit. Les dones de la colònia sortien per l'alletament, perquè casa seva no era gens lluny.

10 centre parroquial **Sant Lluís**

Arquitecte; Francesc Berenguer i Bellvehí, inaugurat el 1918

Aquest edifici era la seu del Patronat Obrer de la Sagrada Família, dirigit pel mossèn. S'hi realitzaven diverses activitats per a nens, nenes i adolescents. Durant un temps va ser escola, principalment de les nenes. Hi havia unes vidrieres que dividien l'espai, meitat per fer classe i l'altra meitat per fer activitats socials. Quan era un acte molt important les vidrieres es tancaven. Més tard va ser Centre Parroquial, s'hi feia cinema, teatre, cant rítmics de final de curs, i altres activitats d'oci, sempre perfectament compatibles amb la moral catòlica. Abans de reis s'exposaven un bon nombre de joguines que podien ser bescanviades per un nombre d'assistències determinat.

11 biblioteca **Joaquim Folguera**

A partir de 1932 una part de l'edifici de Sant Lluís va ser utilitzat com a biblioteca. El que havia estat una biblioteca escolar es convertí en biblioteca pública. Aquí trobarem les primeres dones, vinculades al moviment catalanista, que formen part d'una Junta laica. Joaquim Folguera i Poal, poeta avantguardista havia nascut en aquesta colònia, i els familiars donaren la seva col·lecció personal a la parròquia, que la traspassà a la biblioteca.

Amb motiu del tancament de la fàbrica (1973) es van fer reunions, considerades il·legals, per veure com quedaven els serveis, en especial l'escola. La Guàrdia Civil va clausurar la biblioteca fins al 1975, en què,

després de moltes gestions, entrà a formar part de la xarxa de Biblioteques Populars de la Diputació de Barcelona.

12 plaça **Joan Güell**

L'Ateneu Unió. Fundat a finals del s.XIX. Era una societat recreativa amb saló-cafè, billar i biblioteca i, per tant, absolutament masculina. Les dones només hi entraven per la Festa Major. Tenia una coral de Clavé només d'homes. Les dones participaven en els grups de teatre, anaven al cinema i al ball, si n'hi havia. Durant la col·lectivització de la fàbrica - guerra civil- s'hi feien les assemblees. El cafè sempre ha estat portat per alguna família. En el nou mil·lenni hi ha hagut una junta íntegrament formada per dones.

Triangle de dones centenàries: Trinitat Vidiella, Pilar de cal Nel·lo i Mercè Parellada.

La **Trinitat** venia de Sants, la seva família ja treballava al Vapor Vell, treballà sempre a la filatura, es va casar el 1920 amb un pagès, és la 1ª persona que complí 100 anys el 1996 en la nostra població.

La **Pilar del Nel·lo** va venir de València amb 11 anys el 1914.

> Teatre a l'Ateneu

Ella tenia moltes germanes i la seva tia no tenia fills i se la va quedar poc després va venir una altra germana. L'oncle era el Nel.lo. Es tracta de **nenes donades**, pràctica freqüent a l'època. Va entrar de seguida a la fàbrica. Treballava a la filatura i quan les oficials sortien a dinar, ella havia de netejar les màquines i no podia sortir. Menjava alguna cosa que li portaven a la fàbrica.

La **Mercè** a 6 anys es va anar a llogar a la fàbrica perquè els germans més grans no tenien gaire salut i va dir amb el que jo guanyi ja en tindrem per pa. A la fàbrica va arribar a ser una

de les grans especialistes del tallador, quan encara es tallava el vellut manualment. Tenia una botigueta de queviures al costat del forn. Sempre va ser una gran treballadora i estalviadora.

13 carrer Barrau de dalt

És el primer carrer que es va fer. Diuen que a terra encara havien d'arrencar les arrels dels ceps. Hi vivia la Trinitat Vidiella.

Aquí hi havia hagut l'escola de nenes, en un pis, tenien una mestra, donya Paquita que, quan les castigava se les emportava a casa seva i els feia sargir els calçotets del marit que era contramestre. Com es pot veure les mestres tenien ben clar que les noies serien amb el temps mestresses de casa.

14 carrer Monturiol

L'**Eulàlia Miquel**, creadora de l'escoltisme a la colònia. Hauria volgut ser mestra però a la postguerra no hi havia cap possibilitat d'estudi per a una

noia com ella. Treballava a la fàbrica i col·lia punts de mitja. Va vehiculitzar la seva vocació cap a la creació dels moviments d'acció catòlica femenina i de l'escoltisme. Quan va plegar la fàbrica es va fer pastissera i creà les famoses pastes gaudí... Ha estat la primera dona regidora de l'Ajuntament de Santa Coloma de Cervelló.

15 casa del mestre i L'Escola

Arquitecte: Francesc Berenguer
1911 - 1917

L'Escola. Façana amb lloses de pedra, més ben protegida que el maó vist, mostra la importància donada a l'escola.

Primer va ser escola de nens a la planta baixa. Tenien mestres molt moderns. La part de dalt

restava oberta i era per fer-hi gimnàstica. Posteriorment es tacà amb vidres i l'ocuparen les nenes amb monges de professores. Aprenien a escriure correctament- en època de la república en català i castellà, amb el franquisme només en castellà- les quatre regles aritmètiques i moltes labors: brodats, puntes de coixí, també dibuix amb carbonet. Bàsicament el que calia per treballar a la fàbrica i ser una bona esposa, si és que no es volien dedicar a Déu.

La casa del mestre. És com una torre medieval. El pont permetia als mestres accedir a l'escola sense baixar al carrer. Els dos grans arcs parabòlics mostren clarament la influència de Gaudí. Actualment és guarderia municipal.

> L'Escola

16 carrer **Malvehy** (La maternitat)

La **Tereseta Elias** ens va explicar com anava la maternitat. Per l'època en què va tenir les criatures podem veure com evoluciona la situació. Els seus fills van néixer el Jordi, 1942, va ser part a casa amb la llevadora, el segon, 1943, a la clínica, perquè a casa hi havia 4 homes i per no podia donar feina, 3r, va ingressar a l'Aliança 10 dies abans del part. El 1951 neix el Francesc també a casa.

La norma era que les dones parien i s'agafaven una setmana per estar al llit i una altra per fer *de senyoreta* i tornaven a la fàbrica. Si criaven el fill/a rebien 50 pessetes. Només per l'últim fill, la Tereseta va tenir una llicència de maternitat retribuïda una mica llarga i va poder agafar la baixa abans del part.

17 el **Camet**

Aquí hi havia des de l'època republicana el mercat. Antigament les venedores es posaven al llarg del carrer

Aranyó. S'hi podia comprar llet, pollastre, gallina, ous, verdures, fruita, peix... La de venedora ha estat una de les principals feines desenvolupades per les dones. Les tres alternatives bàsiques de treball per a les dones eren: la fàbrica, cosir, o vendre. Les famílies pageses enviaven les nenes a vendre ben aviat, perquè n'apreguessin de la mare o l'àvia.

AJUNTAMENT DE SANTA COLOMA DE CERVELLÓ
Regidoria de Polítiques d'Igualtat Dona-Home

Generalitat de Catalunya

Associació
La Colònia Modernista